

BLOEMETJES & BIJTJES

Een duurzame liefde

Bloemetjes & bijtjes, een duurzame liefde

Bijtjes houden van bloemetjes en bloemetjes houden van bijtjes. Meer nog: ze hebben elkaar nodig voor hun voortbestaan. Bijen voeden zich met het stuifmeel en de nectar van bloemen. Bloemen profiteren op hun beurt van de bestuiving die zorgt voor de bevruchting. Jammer genoeg gaan de populaties van bijen al geruime tijd achteruit: enerzijds door ziektes en parasieten, anderzijds door het toedoen van de mens zoals gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Hoog tijd voor enkele handige weetjes en tips over wat u kunt doen om de bloemetjes en bijtjes een handje toe te steken.

Luc Robijns,
gedeputeerde voor
milieu en duurzaamheid

Monique Swinnen,
gedeputeerde voor
land- en tuinbouw

INHOUD

Voorwoord	3
Wist u dat ...	4
... een bloemenakker niet hetzelfde is als een bloemenweide?	4
... er een verschil is tussen een bij, een hommeltje en een wesp?	5
... stuifmeel de belangrijkste voedingsbron is voor bijen?	6
De bloemetjes en bijtjes hebben u nodig	7
Hoe kunt u helpen?	7
Welke planten zijn geschikt voor bijen?	8
Van bloemenmengsel naar bloemenakker	9
Welke voordelen heeft dit type bloemenmengsel nog?	9
Hoe bereidt u het best de grond voor?	10
Hoe zaait u het mengsel in en hoe onderhoudt u het?	10

WIST U DAT....

... een bloemenakker niet hetzelfde is als een bloemenweide?

Een **bloemenakker** bestaat uit een- of tweejarige planten zoals klaprozen, korenbloemen, boekweit, dille, koriander... Ze kiemen op verstoorde grond. Het is dus noodzakelijk dat u de grond schoffelt of ploegt voordat u zaait. Zoals de naam laat vermoeden, is een eenjarige plant een plant die zijn cyclus voltooit in een jaar. Eenjarige planten verspreiden doorgaans meer zaden dan meerjarige planten.

Een **bloemenweide** is een grasland dat bestaat uit meerjarige of doorlevende planten zoals margriet, zandblauwtje, slangenkruid, sint-janskruid, duizendblad, veldsalie... Als u een bloemenweide 2 à 3 maal per jaar maait en het maaisel afvoert, komen deze planten jaarlijks terug.

... er een verschil is tussen een bij, een hommels en een wesp?

Bijen, hommels en wespen bezitten enkele gemeenschappelijke kenmerken: ze hebben twee paar vleugels, zijn familie van de vliesvleugeligen, bezitten een angel, leveren hun bijdrage aan het bestuiven van planten... maar ze hebben ook typische verschillen.

BIJEN

Uiterlijke kenmerken: bijen hebben een langwerpige, bruinzwarte en harig lichaam.

Typisch: bijen steken enkel als ze zich bedreigd voelen of wanneer hun korf in gevaar is. Bij een bijensteek blijft de angel steeds achter in de huid van het slachtoffer.

Nut: (honing)bijen produceren honing door enzymen aan de nectar toe te voegen en zorgen voor de bestuiving van heel wat gewassen en bloemen. Bijen zijn de koplopers voor de bestuiving maar ook andere vliegende insecten zoals zweefvliegen en vliegen, die worden ingezet in de zaadteelt en veredeling, leveren een belangrijke bijdrage.

Extra: volgens een studie uit 2008 komen in Vlaanderen 340 inheemse bijensoorten voor. Vele tientallen soorten zijn zeldzaam en werden maar enkele keren waargenomen of komen alleen lokaal talrijk voor.

HOMMELS

Uiterlijke kenmerken: hommels hebben een veelkleurig sterk behaard lichaam en zijn groter dan andere bestuivende insecten. De bekendste hommels is de aardhommel. Hij is overwegend zwart met een (vuil)wit achterlijf en heeft een kleine, brede kop.

Typisch: deze sociale insecten worden in onze streek gebruikt voor de bestuiving in de tomatenkweek. Hommels worden vooral in de zomer waargenomen bij bloeiende bloemperken in de omgeving van tuinbouwbedrijven. Een hommels verliest bij het steken bijna nooit zijn angel.

Nut: hommels zorgen ook voor bestuiving wanneer het bewolkt is, in tegenstelling met bijen die enkel te zien zijn bij mooi weer. Ze vliegen onder allerlei weersomstandigheden, behalve als het te heet is, van zonsopgang tot zonsondergang, en op bijna alle soorten bloemen.

Extra: de hommels teelt is afhankelijk van de bijenteelt omdat de telers vaak gebruikmaken van stuifmeel dat door honingbijen verzameld is. Als het slecht gaat met de bijen, gaat het ook niet goed met de hommels.

WESPEN

Uiterlijke kenmerken: wespen hebben een geelzwart slank lijf met de typische ingesneden 'wespentaille'.

Typisch: ze zijn iets agressiever en steken vooral in de nazomer en herfst wanneer hun voedsel schaarser wordt. De angel zonder weerhaken van de wesp blijft bijna nooit achter in de huid zodat een wesp verschillende keren na elkaar kan steken.

Nut: hoewel wespen vaak als negatief ervaren worden, zijn het toch nuttige insecten omdat ze ook een deel van de bestuiving voor hun rekening nemen en net zoals mieren plaaginsecten bestrijden die planten aanvreten. De jonge larven van de wespen worden immers groot gebracht met rupsen en bladluizen.

Extra: een wesp spuit kleine hoeveelheden gif in bij haar slachtoffer. Dit gif bevat bepaalde lokstoffen waardoor andere wespen aangetrokken kunnen worden. Vooral voor mensen die allergisch zijn voor een bepaald gif is het belangrijk om goed het onderscheid tussen de verschillende vliegende insecten te kennen.

... stuifmeel de belangrijkste voedingsbron is voor bijen?

Stuifmeel bevat eiwitten, vetten en vitamines die de bijen nodig hebben voor hun ontwikkeling, in het bijzonder voor de groei van de voedersapklieren. Bij een stuifmeeltekort functioneren die klieren minder wat leidt tot een kortere levensduur van de volwassen bijen en tegelijkertijd een grote sterfte onder de larven veroorzaakt.

DE BLOEMETJES EN BIJTJES

De bij is de belangrijkste natuurlijke helper bij de bestuiving van veel waardevolle land- en tuinbouwgewassen en wilde flora. De meeste gekweekte fruitsoorten zijn afhankelijk van kruisbestuiving door de honingbij.

Hoe kunt u helpen?

Grote oppervlakten bloemrijke vegetaties zijn absoluut noodzakelijk om de honingbijen in stand te houden. Als tuineigenaar kunt u uw tuin zo natuurlijk mogelijk inrichten met meerderjarige planten en bloemenakkers die zorgen voor een constante aanvoer van voedselrijk stuifmeel.

Naast voldoende voedsel hebben bijen ook behoefte aan geschikte nestgelegenheden. Deze mogelijkheden moeten zich in de nabijheid van bijenplanten bevinden, anders heeft het weinig zin. U kunt uw steentje bijdragen door:

- bijenhôtels of -kastjes te plaatsen in uw tuin;
- dode planten met holle stengels of uitgehakte bomen te behouden;
- zelf blokken hout te voorzien met gaten in;
- rietmatten te integreren in uw tuin;
- de tuin niet om te woelen maar wel handmatig onkruidvrij te houden (voor de bijen die hun nesten ondergronds bouwen);
- ...

U kunt de bijen ook helpen door het achterwege laten van chemische bestrijdingsmiddelen en door het maai- en snoeimoment van belangrijke drachtplanten af te stellen op de bijen.

Welke planten zijn geschikt voor bijen?

Verschillende soorten lenen zich, van kruidachtige planten tot houtachtige soorten zoals:

- **bolgewassen:** sneeuwkllokje, krokus, tulp, blauw druifje (alle bolgewassen bieden stuifmeel in het vroege voorjaar);
- **struiken:** vuilboom (langdurig nectarproductie), hazelaar (stuifmeel in het vroege voorjaar), meidoorn (vooral stuifmeel, ook nectar, opletten met bacterievuur, zie www.vlaamsbrabant.be/bacterievuur), wilde liguster, kornoelje, buxus, sleedoorn, ribes spec (bessen), struikheide, dopheide, braam, framboos, klimop, brem;
- **bomen:** wilde kers, zoete kers (nectar én stuifmeel), fruitbomen, linde (veel nectar, ook stuifmeel), paardenkastanje, esdoorn, tamme kastanje, wilg (nectar en stuifmeel);
- **vaste planten:** witte klaver, wilde marjolein en herfstaster;
- **een- en tweejarige planten:** klaver, paardenbloem, koolzaad, mosterd, raapzaad, borage (komkommerkruid), phacelia, korenbloem ...

De juiste nectarafscheiding van een plant hangt nauw samen met de bodemvereiste van een plant. Maar ook het aantal bloemen per plant is van belang. Een tulp heeft bijvoorbeeld een hoog nectarpercentage maar planten zoals de koolzaadplant leveren beduidend meer bloemen waardoor de eindopbrengst groter is.

Van bloemenmengsel naar bloemenakker

Zaadmengsels van een- en tweejarigen zoals dille, goudsbloem, blauwe korenbloem, koriander, grote klaproos, boekweit, gele ganzenbloem, slangenkruid, gewoon duizendblad, muskuskaasjeskruid, akkervergeet-mij-nietje geven uw tuin niet alleen een adembenemend uitzicht maar zijn ook een paradijs voor bijen en vlinders. U kunt van hun pracht genieten van het voorjaar tot de eerste vorst. De foto's geven een glimp van het bloemenpracht dat u mag verwachten.

Welke voordelen heeft dit type bloemenmengsel nog?

- Is een mengsel dat aangepast is aan onze bodem.
- Heeft een goede onkruidonderdrukende werking.
- Verhindert dat er erosie optreedt.
- Is een goede bodemverbeteraar en stimuleert het bodemleven.
- Biedt bloemen aan voor alle soorten bloembezoekende insecten.
- Herbergt heel wat nuttige insecten waardoor de druk door schadelijke insecten op aanliggende perceeltjes vermindert.

Hoe bereidt u het best de grond voor?

- Verwijder netels en distels zonder gebruik te maken van onkruidverdelgers. Herbiciden benadelen de kiemkracht van het bloemenmengsel.
- Ploeg of spit en frees of hark daarna de bovengrond lichtjes.

Hoe zaait u het mengsel in en hoe onderhoudt u het?

- Zaai vanaf einde maart tot eind augustus: 50 gram voor 0,5 are volstaat.
- Voor het gemakkelijker inzaaien kunt u de zaden mengen met zand.
- Gebruik de drievingermethode: de zaden rusten in de holte van de handpalm en glijden langs wijs-, midden- en ringvinger.
- Zaai niet met de volle hand om te vermijden dat u te dicht zaait.
- Na het inzaaien, harkt of egt u de bovengrond lichtjes. De meeste zaden van het bloemenmengsel ontkiemen het best in het donker en worden zo ook verstoep voor vogels.

Colofon:
Deze folder werd uitgegeven door het provinciebestuur van Vlaams-Brabant in opdracht van de deputatie van Vlaams-Brabant in maart 2012/ herdruk februari 2014
foto's en illustraties: Vildaphoto - dienst land- en tuinbouw

V.u. Provincie Vlaams-Brabant, Provincieplein 1, 3010 Leuven (Ondernemingsnummer 0253-973-218)

info

**Provincie Vlaams-Brabant
dienst land- en tuinbouw**

Provincieplein 1 - 3010 Leuven
016-26 72 72 - landbouw@vlaamsbrabant.be

beleidsverantwoordelijke:

Luc Robijns, gedeputeerde voor milieu en duurzaamheid
016-26 70 52 - kabinet.robijns@vlaamsbrabant.be

Monique Swinnen, gedeputeerde voor land- en tuinbouw
016-26 70 57 - kabinet.swinnen@vlaamsbrabant.be

